

Європейська мрія Грузії стає реальністю?

Європейська рада, найімовірніше, дасть Грузії статус кандидата, але майбутнє її інтеграції в ЄС може все ще залишатися туманним

Від початку 1990-х років Грузія прагнула зближення з Європейським союзом, мріяла отримати статус кандидата і зрештою стати членом ЄС. Для пересічного грузинського громадянина було і залишається очевидним, що членство в Євросоюзі – єдина гарантія мирного майбутнього країни, її економічного і соціального розвитку, політичної стабільності, дотримання прав громадян і верховенства закону.

На відміну від України та Молдови всі 1990-ті й навіть перша половина 2000-х років країни Південного Кавказу не розглядалися як європейські країни, вони не мали навіть теоретичних перспектив вступу до ЄС. Питання про «європейську країну» частково вирішило членство Грузії в Раді Європи, а незаперечним це визнання стало після підписання Угоди про асоціацію. Усі ці роки Грузія була активним членом «Східного партнерства», де завжди демонструвала більше амбіцій, ніж більшість його учасників, успішно виконувала Угоду про асоціацію з ЄС, а також ініціювала формат співробітництва «Асоціативне тріо» з Молдовою та Україною, які мають такі самі амбіції щодо вступу до ЄС. Але коли розширення ЄС застопорилося на Західних Балканах, зникли реальні шанси на європейську перспективу Грузії в найближчі десятиліття.

Для пересічного грузинського громадянина було і залишається очевидним, що членство в Євросоюзі – єдина гарантія мирного майбутнього

Нову геополітичну реальність, що істотно підвищила значимість розширення ЄС, створила агресія Росії проти України. Колишня політика м'якої трансформації сусідства вже не могла витримати прямого силового тиску Росії (та інших авторитарних держав) і аргументів, пов'язаних із загрозою застосування сили. Таким чином, європейська перспектива для України,

Молдови та Грузії стала реалістичною. У 2022 році Україна та Молдова отримали статус кандидата в члени ЄС, а Грузії надали «європейську перспективу». З яких причин Грузії було надано менший статус, ніж партнерам по тріо? Найбільш очевидними причинами були явний відкат у демократичному розвитку Грузії, особливо спроба ухвалити угорсько-російське бачення Закону про іноземних агентів, терпимість до радикальних антизахідних груп, небажання уряду проводити важливі реформи (особливо у сфері правосуддя), а також існування неформального олігархічного правління.

Для отримання статусу кандидата Грузії потрібно було підвищити якість демократії, виконавши 12 політичних умов, як-от деполяризація, реформування виборчої системи та підвищення ефективності інститутів, реформування системи правосуддя, свобода ЗМІ, захист прав меншин, гендерна рівність, залучення громадянського суспільства до процесу ухвалення рішень, обрання нового омбудсмена шляхом плюралістичного компромісу, правові гарантії для виконання рішень ЄСПЛ.

Уряд Грузії стверджував, що повністю виконав більшість умов, тоді як проміжний звіт, опублікований Єврокомісією в червні 2023 року, підтвердив виконання лише трьох із 12. Решту пріоритетів було визнано такими, що перебувають на початковій, проміжній або просунутій стадії. Різні незалежні джерела, що представляють громадянське суспільство та експертні кола, також були близькі у своїх оцінках до висновків Європейської комісії.

*Відносно «м'яке»
суддівство з боку ЄС
викликало багато
суперечливих думок*

Саме цей факт ставив під сумнів позитивне завершення процесу для Грузії, тож усі в країні, починаючи від державних службовців і політиків і закінчуючи громадянським суспільством та активними громадянами, були такі щасливі отримати рекомендацію Єврокомісії про надання Грузії статусу кандидата. Справді, відносно «м'яке» суддівство з боку ЄС викликало багато суперечливих думок. Уряд і правляча політична сила заявили, що результат був позитивним завдяки їхнім зусиллям і важкій роботі. Своєю чергою, громадянське

суспільство та опозиційні політичні партії вважали, що рішення було ухвалено завдяки відданості грузинського народу європейському шляху. Деякі експерти кажуть, що рішення було суто геополітичним: Євросоюз, який від 2022 року так сильно постраждав від війни в Україні й тепер зіткнувся з «другим фронтом» на Близькому Сході, опинився під загрозою збільшення геополітичного розриву з авторитарними державами. У цій ситуації стало важливо мати на своєму боці якомога більше дружніх країн, а перспектива розширення могла мати на це безпосередній вплив.

8 листопада Єврокомісія рекомендувала надати Грузії статус кандидата в ЄС «за умови, що вона зробить наступні кроки». Дев'ять знову запропонованих кроків здебільшого містять змінені та детальніші вимоги порівняно з попередніми 12 пріоритетами в тих частинах, які не були виконані достатньою мірою. Водночас з'явилися «нові умови»: боротьба з дезінформацією та антиєвропейською пропагандою, посилення контролю в секторі безпеки, необхідність конвергенції Грузії із зовнішньою та безпековою політикою ЄС. У нових пріоритетах також особлива увага приділяється виборчій системі та судовій реформі, деолігархізації та очевидній політичній деполяризації.

Немає впевненості в тому, що грузинська влада ефективно зробить запропоновані кроки таким чином, щоб наступного року Комісія рекомендувала країні почати переговори про вступ до ЄС

В історії політики розширення ЄС було кілька рішень Європейської ради та Ради ЄС, коли вони відмовляли в наданні нового статусу всупереч рекомендації Комісії. Ці випадки були скоріше винятками, пов'язаними з певними двосторонніми розбіжностями між країною – членом ЄС і країною – претендентом/кандидатом на вступ до Союзу. Зазвичай кожна рекомендація Єврокомісії є результатом інтенсивних консультацій та обміну думками з представниками країн-членів, які перебувають у постійних представництвах у Брюсселі. Отже, найімовірніше, країни – члени ЄС не заперечуватимуть проти надання статусу кандидата Грузії на Європейській раді, яка відбудеться 15

грудня. Хоча, звісно, нещодавня заява Угорщини про те, що вона заблокує весь пакет розширення, якщо Єврокомісія не виділить мільярди допомоги з бюджету ЄС, може поставити під загрозу весь процес, включно з рішенням щодо Грузії.

Проте навіть якщо Європейська рада дасть позитивну відповідь і надасть Грузії статус кандидата, його майбутнє може виявитися досить туманним. Немає впевненості в тому, що грузинська влада ефективно зробить запропоновані кроки таким чином, щоб наступного року Комісія рекомендувала країні почати переговори про вступ до ЄС.

Каха Гоголашвілі

Каха Гоголашвілі (Kakha Gogolashvili) – директор з досліджень ЄС у Грузинському фонді стратегічних і міжнародних досліджень (Фонд Ронделі). Понад 30 років працює дослідником і лектором у галузі європейської інтеграції, європейської безпеки, міжнародних відносин, економіки, миротворчості; 11 років на дипломатичній службі, має дипломатичний ранг Надзвичайного і Повноважного Посла. Протягом останніх 20 років активно працював над політикою європейської інтеграції в рамках низки міжнародних проєктів. Автор наукових та аналітичних статей і програмних документів.

